

AZ MGE GÉNMEGŐRZÉSI TEVÉKENYSÉGÉNEK KISZÉLESÍTÉSÉT CÉLZÓ ÚJ PROGRAM A VESZÉLYEZTETETT RÉGI MAGYAR BAROMFIFAJTÁK BIZTONSÁGOS FENNTARTÁSA ÉRDEKÉBEN

A Magyar Kisállatnemesítők Génmegőrző Egyesülete 1998 óta a magyar őshonos baromfifajták tenyésztő szervezeteként működik. Alaptevékenysége a régi magyar baromfifajták megőrzése, felkutatása és megmentése. A jelenleg érvényben lévő jogszabályok szerint egy FVM-KÖM közös rendelet szabályozza mely fajták tekinthetők őshonosságuk miatt védettnek (baromfifajok közül a sárga, fehér és kendermagos magyar tyúk, az erdélyi kopasznyakú tyúk fekete, fehér és kendermagos változata, a réz- és bronzpulyka, a fodrostollú magyar lúd, továbbá a gyöngytyúk). A támogatás mértékét és a támogatott állatlétszámot minden évben külön FVM rendelet rögzíti.

A FAO a génmegőrzés (génvédelem, fajtavédelem) esetében – Bodó Imre professzor közreműködésével – meghatározta azokat a minimális populáció- ill. állatlétszámokat, melyek alapján egy adott fajta veszélyeztetettségi szintje megállapítható, az alábbiak szerint:

Géntartalékként nyilvántartott háziállat fajták veszélyeztetettségi szintjei

A FAO elsősorban az egyes fajták populációmérete, illetve a hím-, ill. nőivarú tenyészállatok száma és aránya alapján tesz kísérletet arra, hogy a géntartalékként fennmaradt háziállat fajták veszélyeztetettségi szintjét meghatározza. Bár sok eset-

ben egy-egy adott populációban sajátos szempontokat is figyelembe kell vennünk, esetleg a populációméret rohamos csökkenése miatt egy több ezres létszámú populáció is veszélyhelyzetbe kerülhet, a kategóriák jó támpontot nyújtanak ahhoz, hogy a védelemre szoruló fajtákat meghatározzuk, és fennmaradásuk érdekében megtegyük a szükséges intézkedéseket.

Kihalt fajta

Már nincs lehetőség egy tenyészállat-populáció létrehozására, illetve sem hímivarú tenyészállat (sperma), sem nőivarú tenyészállat (petesejt), sem embrió nem maradt fenn a fajtából.

Kritikus helyzetű fajta

Az összes nőivarú tenyészállat száma 100-nál kevesebb, vagy a hímivarú tenyészállatok száma 5 vagy annál kevesebb. Kritikus a fajta helyzete akkor is, ha a teljes populációméret kevéssel meghaladja a 100-at, de csökken, és a populációt alkotó fajtatiszta nőivarú tenyészállatok aránya 80% alatt van.

Veszélyeztetett helyzetű fajta

A nőivarú tenyészállatok száma 100 és 1.000 között van, vagy a hímivarú

tenyészállatok száma 5-nél több és legfeljebb 20. Eöbbe a kategóriába soroljuk azt a fajtát is, ahol a teljes populációméret, bár alig haladja meg a 100-at, de növekszik és a fajtatiszta nőivarú tenyészállatok aránya 80% fölött van, illetve ha a teljes populációméret kevéssel meghaladja az 1.000-et, de csökken, és a fajtatiszta nőivarú tenyészállatok aránya 80% alatt van.

Nem veszélyeztetett helyzetű fajta

A nőivarú tenyészállatok száma meghaladja az 1.000-et, a hímivarú tenyészállatoké pedig a 20-at, továbbá, ha a teljes populációméret eléri az 1.000-et és a fajtatiszta nőivarú tenyészállatok aránya közel 100% továbbá a teljes populációméret növekszik.

Kritikus helyzetű, fenntartott fajta és veszélyeztetett helyzetű, fenntartott fajta

A kategóriák azokat a kritikus ill. veszélyeztetett helyzetű fajtákat jelölik, melyek esetében aktív génmegőrzési program folyik tenyésztő egyesületek, termelő gazdaságok vagy kutatóhelyek keretében.

Bár a baromfitenyésztésben alkalmazott fajtafenntartó és génmegőrző módszerek némileg különböznek az emlősfajok esetében alkalmazottak-

tól, a fenti kategóriákat az egyes baromfifajták esetében is elfogadjuk. Az MGE keretében fenntartott baromfifajták létszámának meghatározásakor a tenyésztőknél évente tenyészállattá nyilvánított elit-létszámot kell figyelembe vennünk. Ennek alapján csupán két tyúkfajtaról mondhatjuk azt, hogy nem veszélyeztetett: a sárga magyar tyúkról és a kendermagos magyar tyúkról. A többi fajta veszélyeztetett, vagy közel kritikus helyzetű, nem beszélve azokról a fajtákról, melyek génmegőrzési programokban nem szerepelnek, védelemben nem részesülnek (a magyar lúd, a magyar kacska, a fogolyszínű magyar tyúk, a magyar parlagi pulyka és a gyöngytyúk színváltozatai).

A veszélyeztetett helyzetű magyar baromfifajták biztonságos megőrzése érdekében az MGE és a KÁTKI közösen kezdeményezi génmegőrzési tevékenysége kiszélesítését az alábbiak szerint:

A KÁTKI-ban évente elitcsaládokban, ellenőrzött szaporított új családok kerülnek beállításra, minden fajtaból legalább 10 család. A rendelkezésre álló férőhelyek, továbbá az állategészségügyi előírások nem teszik lehetővé azt, hogy az 1 éves, letermelt elitcsaládokat megőrizzük, így az állományváltás során gyakorlatilag egy teljes tenyészetet kell fölszámolnunk minden évben. Korábban történtek próbálkozások, hogy ezeket a családokat megállapodás keretében kihelyezzük és termeltessük, azonban erre általában egy-két tenyésztő jelentkezett csupán, ahol az egyes elitcsaládok külön elhelyezését és termeltetését nyilvánvalóan nem tudták megoldani. Ennek megoldására egy *génmegőrzési háttérprogramot* kívánunk indítani 2003-ban a KÁTKI baromfi génbankjában fenntartott, legvesélyeztetettebb fajták esetében. A program lényege, hogy az 1 éves elitcsaládokat, mint elit-tartalékállományt megfelelő feltételekkel

rendelkező kisgazdaságokba vagy magánházakhoz helyezzük ki térítésmentesen. Minden gazdaságba 1 elitcsalád kerül (ill. több is lehet, ha az elkülönített tartásra lehetőség van.) A tartó kötelessége az állatokat további egy évig tartani, a termelési adatokat folyamatosan rögzíteni, és szükség esetén kétheti tenyésztőjét visszaadni az MGE-nek az elitkeltetés (május – június) időszakában. Ettől eltekintve, mind az állat, mind a szaporulat – végtermékként – a tartó tulajdonában marad. Várjuk tehát mindazok jelentkezését, akik részt vennének a fent vázolt programban. A részletekről szívesen adunk felvilágosítást. Érdeklődni az alábbi címen lehet:

KÁTKI, 2100 Gödöllő, Isaszegi út, Pf 417.

Telefon: 06-28-420-366

Barta Ildikó génbanki tenyésztésvezető,
Dr. Bódi László tudományos főmunkatárs
vagy MGE, (a fenti címen)

Telefon/Fax: 06-28-511-335

e-mail: szalay@katki.hu

Dr. Szalay István elnök